

טועמיה - חיים

לחיות עם הזמן בשבת קודש

שבת פ' תזריע ומצורע תש"פ

הרב **מרדכי אלון שליט"א**

נכתב ונערך ע"י תלמידים

זמני כניסת ויציאת השבת:

ירושלים - 18:39 | 19:53

תל אביב - 18:55 | 19:56

חיפה - 18:47 | 19:56

טבריה ומגדל - 18:54 | 19:56

באר שבע - 18:56 | 19:55

בדד ישב... וטהר

השיעור המרכזי שנאמר בערב יום הזיכרון לשואה ולגבורה

נניח את השאלות הללו פתוחות ונחזור אליהם בעז"ה בסוף הלימוד, וכעת נפנה לפרשת השבוע.

בידוד מוחלט

לקראת סיום דיני נגעי הבשר² היא מסיימת במילים חריפות וידועות על המצורע -

אִישׁ צָרוּעַ הוּא טָמֵא הוּא טָמֵא הוּא טָמֵא הִכְהֵן בְּרֵאשׁוֹ נִגְעוֹ.

תחילה נעיר שלא מדובר על מי שהנגע שלו נמצא דווקא בראשו אלא על כל מי שצרוע בגופו - ואכן צריך להבין מדוע התורה מנסחת את הדברים ואומרת - 'בראשו נגעו'.

וְהִצְרוּעַ אֲשֶׁר בּוֹ הַנֶּגַע בְּגִדָיו יִהְיוּ פְרָמִים וְרֵאשׁוֹ יִהְיֶה פְרוּעַ וְעַל שָׂפָם יַעֲטֶה וְטָמֵא טָמֵא יִקְרָא. (ויקרא, י"ג, מ"ד-מ"ה)

מה המגמה של התורה כאן? הבנתי שדינו של המצורע הוא כמי שמת לו מת. כל ההנהגות כאן הן של אָבֵל - בגדים פרומים, ראש פרוע 'ועל שפם יעטה', אבל מדוע 'טמא טמא יקרא'? איזה ענין יש לבזות אותו? רש"י אומר במקום -

וטמא טמא יקרא. משמיע שהוא טמא ויפרשו ממנו.

אבל אם אכן כל הענין הוא כדי שאחרים יפרשו ממנו ולא יתקרבו אליו, הרי שזה לכאורה מיותר שכן הדבר מצוין במפורש בפסוק הבא -

כָּל יָמֵי אֲשֶׁר הַנֶּגַע בּוֹ יִטָּמָא טָמֵא הוּא בְּדָד יֵשֵׁב מִחוּץ לַמַּחֲנֶה מוֹשְׁבֹו. (שם שם, מ"ו)

ועל כך מבאר רש"י -

בדד ישב. שלא יהיו שאר טמאים יושבים עמו.

מאתיים שנה בתשע מילים

הערב הוא כידוע ערב יום הזיכרון לשואה ולגבורה, ולכן נפתח את הלימוד שלנו באמירת משנה לעילוי נשמות הקדושים והטהורים שמסרו נפשם זכותם יגן עלינו, וממנה ניכנס או"ה ללימוד המרכזי שלנו בפרשת השבוע - תזריע ומצורע. המשנה הראשונה באבות¹ אומרת -

מֹשֶׁה קָבַל תּוֹרָה מִסִּינַי, וּמִסֵּרָה לְיִהוֹשֻׁעַ, וְיִהוֹשֻׁעַ לְזִקְנִים, וְזִקְנִים לְנָבִיאִים, וְנָבִיאִים מִסֵּרָה לְאַנְשֵׁי כְנֶסֶת הַגְּדוּלָּה. הֵם אָמְרוּ שְׁלֹשָׁה דְבָרִים - הָיוּ מְתוּנִים בְּדִין, וְהִעֲמִידוּ תַלְמִידִים הֶרְבֵּה, וַעֲשׂוּ סִיג לַתּוֹרָה. (אבות, א', א')

על תחילת המשנה כבר דיברנו רבות בעבר וכעת נתמקד בסיפא של המשנה. בכל הפרק הראשון של מסכת אבות מביא רבי יהודה הנשיא שלשה דברים בשם כל תנא, אולם כאן, תקופת אנשי כנסת הגדולה היא תקופה ארוכה מאד ובת כמאתיים שנה - החל באחרוני הנביאים, חגי, זכריה ומלאכי, עזרא ונחמיה ועד לשמעון הצדיק שהיה משייריה של הכנסת הגדולה. וצריך להבין - האם הם באמת אמרו רק שלשה דברים?! אכן גם לברור ולהביא שלשה דברים מדויקים שמאפיינים את תורתו של כל תנא, את ה-'מרגלא בפומיה' שלו, את 'הוא היה אומר' שלו, זו עבודה מורכבת, אבל כאן - איך ניתן לקחת מאתיים שנה של ענקי העולם ולתמצת אותה בשלשה דברים קצרים?!

שאלה נוספת - איך הסיפא של המשנה קשורה לתחילתה? אם ההתחלה ('משה קיבל תורה... ומסרה...') היא מעין סקירה היסטורית, הקדמה לפרק ולמסכת, אז זו היתה צריכה להיות משנה בפני עצמה ודווקא החיבור עם הסיפא ('הם אמרו שלשה דברים...') בא לומר שיש כאן קשר בין שני החלקים הללו וצריך לעמוד עליו.

לעילוי נשמות קדושי השואה.

² הפרשה עוסקת בידוע בשלשה סוגי נגעים - גוף-בשר, בגד ובית.

¹ לפי אחת הסיבות כל מסכת אבות היא לעילוי נשמתם של תלמידי רבי עקיבא שמתו בתקופה הזו של השנה, ואם כן זה מתאים יותר מתמיד

ראשית, היא לא עשתה כינוס, לא התלחשה עם חברות בבית הכנסת ולא עשתה הפגנה. היא דיברה עם אהרן אחיה הכהן הגדול. אם יש מישהו בעולם שאתה רוצה לדבר איתו על איזה דבר שהוא - אין אדם שישמע את זה מתוך אהבת הבריות ובצנעה יותר מאהרן הכהן. בנוסף, היא האחות הגדולה של משה ואהרן גם הוא אחיו. ומה היא בסך הכל אמרה? - היא אמרה לו שהיא שמעה מציפורה שמשה פרש ממנה. היא מגיעה אל אהרן לדבר איתו בארבע עיניים ואומרת לו - 'אחינו, משה רבנו פרש מאשתו. הנה הסדר נכון?'. מה לא בסדר עם זה? איזה מן לשון הרע הוא זה? האמת, נראה שאם היא לא הייתה באה ואומרת את זה לאהרן זה היה בעיית! וזהו - אין יותר לשון הרע של מרים. זה כל הסיפור.

כבוד מפוקפק

להשלמת הסיפור נראה את המשך הפסוקים. מיד לאחר מכן נגלה הקב"ה אליהם ואומר -

... צֵאוּ שְׁלֹשְׁתֵּיכֶם אֶל אֶהֱל מוֹעֵד וַיֵּצְאוּ שְׁלֹשְׁתָּם (שם ד')

והוא ממשיך ואומר להם את הדברים הגדולים -

לֹא כֵן עֲבַדְתִּי מִשְׁהָ בְּכָל בֵּיתִי נֶאֱמָן הוּא. פֶּה אֵל פֶּה אֲדַבֵּר בּוֹ וּמְרָאָה וְלֹא בַחֲזִית וּתְמַנֵּת ה' יִבִּיט וּמְדוּעַ לֹא יִרְאֶתֶם לְדַבֵּר בְּעַבְדֵי בְּמִשְׁהָ. וַיַּחַר אֶף ה' בָּם וַיִּלְךְ. וַהֲעֲנֶן סָר מֵעַל הָאֵהָל וְהִנֵּה מְרִים מְצַרְעֵת כְּשֶׁלֶג וַיִּפְּן אֶהָרָן אֶל מְרִים וְהִנֵּה מְצַרְעֵת. (שם ז'-י')

ה' כביכול כועס עליהם. 'ברוגז'. ואז התפילה הגדולה של משה על מרים -

אֵל נָא רַפָּא נָא לָהּ.

הקב"ה אומר למשה משפט קשה על מרים שצריך להבינו -

...וְאֵבְיָהּ יִרְק יִרְק בְּפִיָּהּ הֲלֹא תְכַלֵּם שְׁבַעַת יָמִים תִּסְגָּר וְשְׁבַעַת יָמִים מְחוּץ לְמַחֲנֶה וְאַחַר תֵּאָסֵף. (שם י"ד)

והכל מסתיים בישיבתה של מרים בדד מחוץ למחנה -

וּתִסְגָּר מְרִים מְחוּץ לְמַחֲנֶה שְׁבַעַת יָמִים וְהָעַם לֹא נָסַע עַד הָאָסֵף מְרִים. (ט"ו)

רש"י אכן אומר לנו מהו חשיבותו של הפרט הזה -

והעם לא נסע. זה הכבוד חלק לה המקום בשביל שעה אחת שנתעכבה למשה כשהושלך ליאור, שנאמר ותתצב אחותו מרחוק וגו'.

ושאלה אחרונה אבל אולי הכי קשה ששואל כאן הרבי מליובאוויטש זיע"א - נניח שזו לא הייתה מרים אלא אחד מפשוטי העם שהיה לוקה בצרעת, אז מה, העם היה נוסע ומשאיר אותו לבד במדבר? איזה מן כבוד זה? הרי לכולם היו מחכים שבעה ימים! בכל 'טיוול שנתי' מחכים לראות שכולם נמצאים לפני שנוסעים...

הזכקה בראיה

שמדבק בנגיף.

⁴ וע"ע בספר חפץ חיים לאו ג'

הבידוד שלו הרבה יותר קשה מהבידוד שלנו.³ אצלנו אם יש כמה חולים בקורונה הם יכולים להיות יחד ואילו אצל המצורע - הוא יושב בנפרד לגמרי גם משאר הטמאים. ואם כן - את מי הוא צריך להזהיר שהוא טמא, הרי הוא נמצא לבדו לגמרי? ומה בכלל הרעיון הזה שהוא צריך לקרוא בקול? זה נראה כאילו זה בא לזרות לו 'מלח על פצעיו'? הרי זה קורה אחרי שהוא כבר היה סגור לבד שבעה ימים ונבדק ובעת שוב טמא טומאה חלוטה והוא צריך להיטהר, אז למה לדחוק אותו עוד יותר?

רש"י ממשיך ואומר שם שהסיבה לכל זה היא -

ואמרו רבותינו, מה נשתנה משאר טמאים לישב בדד? הואיל והוא הבדיל בלשון הרע, בין איש לאשתו ובין איש לרעהו, אף הוא יבדל.

האמת, דוגרי, מקריאה של הדברים זה נראה כאילו תוקעים לאותו מצורע עוד מסמר ועוד אחד בארון הבידוד שלו. הרי זוהי תחילת טהרתו - האם אין כאן התייחסות קיצונית מדי אל האדם?

הלשון הרע של מרים

נקודה נוספת שצריך לעיין בה כדי להבין את עניין המצורע היא סיפורה של מרים הנביאה, אחות אהרן ומשה, שמצטרעת ואנו אף מצווים לזכור זאת כל יום -

זְכוֹר אֶת אִשֶּׁר עָשָׂה ה' אֱלֹהֶיךָ לְמַרְיָם בְּדַרְךָ בְּצֵאתְכֶם מִמִּצְרָיִם. (דברים כ"ד, ט')

מרים היא הדוגמא היחידה בכל התורה למי שנצטרע ויצא להסגר בחוץ למחנה. אצלה, בפרשת כי תצא, מופיעה האזהרה לגבי דיבור לשון הרע, אזהרה שלא מופיעה בפרשה שלנו, כשחז"ל לומדים זאת על דרך דרש מהפסוק הקודם -

הַשְּׁמֵר בְּנִגְעַת הַצָּרְעַת לְשִׁמּוֹר מְאֹד וְלַעֲשׂוֹת ... (שם, ח')

מכאן אזהרה למספר לשון הרע (בחוקותי ספרא א', ג')⁴

הסיפור עצמו על הצרעת של מרים מסופר בסוף פרשת בהעלותך. מרים מדברת עם אהרן במשה -

...עַל אֲדוֹת הָאִשָּׁה הַכַּשִּׁית אִשֶּׁר לָקַח כִּי אִשָּׁה כַּשִּׁית לָקַח. וַיֵּאמְרוּ יִרְק אֶף בְּמִשְׁהָ דְבַר ה' הֲלֹא גַם בָּנוּ דְבַר... (במדבר, י"ב, א'-ב')

ראשית בוא נעשה כאן סדר. קודם כל נזכור מי היא מרים. כל מה שיש בעולם משה - זה בזכותה. כל מה שיש בעולם עם ישראל - זה בזכותה. היא זו שמחזירה את עמרם אביה לאמה יוכבד ובזכות זה נולד משה. היא זו ששומרת על משה על שפת היאור והיא זו שמביאה את יוכבד לבת פרעה להיניק את משה. כל המים שהיו לישראל במדבר משך ארבעים שנה זה בזכותה.

מה היה 'הלשון הרע הנוראי' שהיא דברה - והוא הדוגמא היחידה של התורה למי שנצטרע, הדוגמא של התורה ל'בדד ישב מחוץ למחנה מושבו'!?

³ הדברים נאמרים על רקע מגפת הקורונה ולפי הוראות משרד הבריאות על הרחקות ובידודים שיש לנקוט עבור מי שנדבק או שאף יש חשש

הצרתה הוא בתפיסה, והיכולת לצאת ממנו היא רק בלסגור את העיניים ואת המוח מהמציאות כפי שאתה הבנת אותה עד עכשיו ולהבין שהקב"ה הביא אותך למצב מסוים כדי שתבין את כל המציאות באופן אחר. נעמיק ונסביר את זה;

לא תשפוט

במה חטאה מרים? לא רק שמה שהיא אמרה היו אלו דברים לטובת משה, לטובת ציפורה ולטובת שניהם, לא רק שהיא האדם שהכי איכפת לה משה, אלא שהיא אמרה את זה גם באופן הכי ראוי וטוב, ובכל זאת היתה שם נקודה אחת קטנטנה - היא לא הלכה למשה ושאלה אותו 'אחי משה, משה רבנו - למה?'. היא גם לא הלכה לבית דין ואמרה 'אני רוצה דיון בין שני צדדים'. היא שפטה, בראש שלה. כמובן שאת הכל אנחנו אומרים לפי מדרגתה הרוחנית של מרים הנביאה. היא שפטה. הדוגמא של התורה למצורע דווקא מרים איננה כדי להראות שהקב"ה מדקדק עם צדיקים כחוט השערה - שהרי אז לא היה לזה רלוונטיות אלי במדרגתי הנמוכה, אלא כדי להראות לי מה הדבר שיקרה לי בעצם ויביא אותי למציאות הזו של לשון הרע כזה ששם ההצעה לתיקון תהיה בידוד. מרים שפטה - 'הרק אך במשה דיבר ה' הלא גם בנו דיבר ה"'. היא חיוותה עמדה ולפיה היא קבעה את תפיסת העולם שלה. הנחת היסוד שלה היתה שהיא מבינה את המציאות - ואז הקב"ה קורא להם ואומר להם פתאום 'צאו שלשתכם', ואהרן ומרים שאינם טהורים מבקשים להיטהר לפני כן, ואז אומר לה הקב"ה - 'אז אולי בעצם את אינך משה?', כי הנה משה, באמת, לא צריך להיטהר'.

עצם השיפוט שלי מנתק אותי מההבנה שאני לא מבין כלום, שהכל זה הקב"ה. שאין עוד מלבדו. שמי אני בכלל? במדרגות של מרים הנביאה זה נקרא 'נגע הצרעת'. זה לא יאמן - ומכאן לומדים חז"ל אזהרה ללשון הרע.

הבעיה בלשון הרע אינה הבעיה העובדתית. יש גמרא מרתקת שאומרת שלשון הרע הורגת שלשה. גרסת הרמב"ם שהיא היותר מוכרת היא -

ועוד אמרו חכמים שלשה לשון הרע הורגת - האומר והמקבלו וזה שאומר עליו (רמב"ם דעות ז', ג')

אבל בגמרא הגרסה שונה -

במערבא אמרי לשון תליתאי קטיל תליתאי - הורג למספרו ולמקבלו ולאומר (ערכין ט"ו:)

מה ההבדל בין האומר לבין המספר? מסביר רב נסים גאון, שהאומר זה מי שהמציא את הדברים, חיבר אותם. המספר זה מי ששמע מהראשון וחיזק את הדברים והפיץ אותם. שואלים המפרשים - ומה עם זה שמספרים עליו את הלשון הרע? הרי אותו זה הורג ראשון, הוא כבר נרצח לגמרי מעצם הדיבור עליו. מבואר בתורת החסידות - זה שמספרים עליו רק מתמרק מהייסורים ומהבזיונות, אבל הם, אותם הלשון הרע הורגת כי הם נמצאים בתפיסה שאם לא תסגור את העיניים, את המוח ואת הראש ותעשה 'סוויטש' בראש, אתה תידבק בנגיף. 'אל תבט אחריו'. כי כשיש בעולם מציאות מסוימת שאתה חלק

נענה על השאלות שלא לפי סדר שאלתן. שאלנו מדוע המצורע צריך לקרוא 'טמא טמא'. החזקוני כתב פירוש עמוק ונפלא - האיש הזה שנמצא כעת בבידוד, שאנחנו עדיין מנסים להבין את חטאו (ודווקא ממרים, שמובאת כדוגמא היחידה לנושא כאמור), ושהתורה ציוותה עליו לנהוג כאבל, צריך בנוסף הוא לצעוק 'טמא' כי אם מישהו יראה אותו הוא יכול להבין בפשטות אבל בטעות שהוא באמת אבל, שמת לו קרוב. אבל המצורע הזה, אומר החזקוני, עדיין חי ולכן הוא קורא 'אני טמא' - 'אני חי ואני עוסק בתיקון ואני קורא לכם מרחוק שתתפללו עלי כדי שאצליח בתיקון הזה!' זו קריאה לכל החברה - 'תתפללו, אני בבידוד. תעזרו לי. תגידו עלי דברים טובים'.

שאלנו גם מדוע צריך המצורע לשבת בדד, מרוחק ומנותק גם משאר הטמאים. מה זה הבידוד המוחלט הזה? יש כאן דבר פלא פלאות ממש. הרמב"ן מזכיר את הפרשה הזו גם במקום נוסף, בפירושו על בראשית י"ט, שם מסופר על החרבת סדום ועמורה. כאשר לוט, אשתו ושתי בנותיו מוצאים אל מחוץ לעיר, הם מקבלים הוראה מהמלאך -

...הַמַּלְטָה עַל נַפְשֶׁךָ אֶל תִּבְיֵט אַחֲרֶיךָ וְאַל תַּעֲמֹד בְּקַל הַכְּפָר... (בראשית י"ט, י"ז)

אשת לוט מביטה אחורה, זכור, והופכת לנציב מלח. שואל שם הרמב"ן - מהו תוכן הסיפור? למה זה קרה ולמה נאסר על לוט להביט אחורה? האם ההבטה תגרום לו להידבק במשהו? הנה לשון הרמב"ן -

וענין איסור ההבטה. אמר רש"י 'אתה הרשעת עמהם ובזכות אברהם אתה ניצל אינך רשאי לראות בפורענותך'. ועוד בו ענין [נזכיר כי הרמב"ן היה רופא מומחה, ממש כמו הרמב"ם] כי הראות באויר הדָּבָר ובכל החליים הנדבקים יזיק מאד וידביקים [כלומר המלאך התרה בהם לא להסתכל אחורה כדי שהם לא ידבקו!] וכן המחשבה בהם [גם המחשבה בחולי גורמת לאדם להידבק בה] ולכן יסגר האיש המצורע וישב בדד (ויקרא י"ג). כלומר הבידוד של המצורע הוא לא עונש אלא תהליך הריפוי שלו. שלא יחשוב ולא יסתכל! וכן נשוכי חיות השוטות ככלב השוטה וזולתו כאשר יראו המים וכל מראה יחזו בהם דמות המזיק וישתטו וימותו כמו שאמרו במסכת יומא (פד). והזכירוהו אנשי הטבע [אומר הרמב"ן - זה מדעי. זה הרופאים אומרים, אנשי הטבע!] ולכן היתה אשתו של לוט נציב מלח כי באתה המכה במחשבתה כאשר ראתה גפרית ומלח הירוד עליהן מן השמים ודבקה בה.

ברמה המעשית, יש מגפה, אומר כאן הרמב"ן, שאתה לא יודע לזהות או לראות אותה אבל היא משפיעה בעצם הראיה, באויר. אתה לא יודע איך זה תופס אותך - אפילו במחשבה זה יכול להידבק בך!

וצריך להבין - הרי אותו מצורע דיבר לשון הרע ועל כך הוא נענש. אז מה זאת אומרת שזה בא באויר? שזו מגפה?

יש כאן דבר מופלא. שאלתנו הראשונה היתה על הפסוק הראשון שציטטנו - 'בראשו נגעו', הרי הנגע יכול להיות גם בבשר בשאר הגוף. 'בראשו נגעו' פרושו - הנגע הזה של

– רק הוא יכול להתרומם. לא לראות את מצרים כפי שהוא ראה עד היום כי זה מה שיכול להחזיר אליו את המגפה גם אם הוא כבר נרפא. הוא הגיע ל'בדד ישב' כדי שהוא יגיע למצב שהוא לא יוכל לראות שוב את מצרים כמקודם, כך אמרו חכמי הטבע כפי שראינו אצל הרמב"ן, שהראות מביאה את הנגיף.

כמדומני שאין עוד דבר, לפחות לא בתקופה האחרונה, שאין אדם בעולם שלא מושפע ממנו כמו הקורונה. רפואית, כלכלית, נפשית, זוגית, משפחתית. משהו. 'אל תבט אחריו' משמעו לתפוס שכל מה שהיה קודם זה השתנה. המציאות היא אחרת, לא הבנת אותה. חשבת שאתה כבר מבין מה זה 'אין עוד מלבדו?' אז תבין שלא הבנת את זה מספיק. זה בא לקחת אותך למדרגה חדשה, למציאות יותר מרוממת.

שמעתי שואלים איך זה שלא מצאנו בשום מקום במקורות שתקנו באותם ימים של המגפה שפגעה בתלמידי רבי עקיבא איזה יום תפילה גדול, ושמעתי בזה תשובה עמוקה - הרי המגפה היתה על זה שלא נהגו כבוד זה בזה ולכן גם אם היו קובעים תפילה הרי כל אחד היה מתפלל שהשני יתעורר כבר ויעשה תשובה...

בשבילי נברא העולם

צריך שכל אחד יסתכל פנימה אל עצמו - ואם כך הרי מזה אפשר להתרומם למקום שלא היינו בו לפני כן.

מדברים כל מיני דיבורים שהמגיפה באה כדי לבשר את הגאולה והנה משיח בא וכיו"ב. אתם יודעים מה זו גאולה? גאולה היא שאני עובר עם עצמי את התהליך הזה בו אני נדבק ממה שהקב"ה רוצה ממני בקורונה. שאני עובר תהליך פנימי של 'בדד ישב' שהוא חיובי וטוב.

אחד מגדולי החסידות, בעל 'המאור עיניים'⁶ אומר על 'בדד ישב' שהשי"ת מקבל תענוג מכל אחד מישראל אפילו מרשע גדול, וכאשר ל"ע מישוה מדבר לשון הרע, גם אם זה אמת, הוא מבטל את העונג של הבורא ומביא כביכול עצבות בבורא, ואז הקב"ה משלם לו מידה כנגד מידה והופך לו את ה-'ענג' ל-'נגע' (אותן אותיות), על מנת שהוא יחזור ויסתכל בחלק האלוקי שבכל אחד ואחד מישראל.

זהו הכח והדרישה מאיתנו להבין שבעצם הדיבור של הקב"ה מכוון אלי, כמו שכתוב -

כל אחד ואחד חייב לומר, בשבילי נברא העולם (משנה, סנהדרין ד', ה')

חשבתי בזה פעם שהכוונה היא ש-'בשבילי' זה לא רק 'עבורי' אלא זהו גם 'השביל שלי'. הקב"ה אומר לך - 'תקשיב ילד שלי, מציע אני עליונים ותחתונים ומכין לך את השביל שלך מכל העולמות, שביל שמגיע ישר אליך, בדד'. בשבילי נברא העולם.

ממנה - בא הקב"ה, נותן לך מתנה מדהימה ואומר לך - 'סגור את העיניים, את המוח - ותחשוב מחדש. אם היית מפנים יותר חזק מלכתחילה ש'אין עוד מלבדו' לא היית חושב שאתה מבין את הכל ולא היית מקבע לעצמך תפיסה שיפוטית לגבי משהו.

'בדד ישב' - כי אמרו אנשי הטבע שההבטה תביא את המגפה. ראיתי כתוב דבר פלא. שאלנו - ואם זו לא היתה מרים אלא מישהו לא מפורסם, אז לא היינו מחכים לו שבוע? הרי לכל אחד צריך לחכות. הרבי מליובאוויטש אומר⁵ דבר אדיר; זה שהם חיכו שבוע לא זה היה 'לכבודה של מרים', כי באמת היו עושים דבר כזה לכל אחד מישראל, אלא הכוונה היא למה עשו כל ישראל באותו שבוע. מטבע הדברים היו צריכים להתחיל במחנה כל מיני לחשופים וריונים עליה - 'מה היא עשתה, שמעתם?..' וכיו"ב, אלא שמה שעשו בפועל היה שכל השבוע דיברו רק לכבודה של מרים! זה היה שבוע של תשובה שבו לא נאמרה מילה אחת של רכילות ולחישות על מרים ומשפחתה וכו'. כלום. רק 'כבודה של מרים' זה מה שדיברו שם.

להירפא ממחלות רקע

אני רוצה לומר משהו - כולנו נדבקנו מהקורונה, על הצד החיובי. לא יכול להיות שהקורונה תעבור על ידנו מבלי להשאיר חותם. אבל זה תלוי בי - אם תמשיך לראות את מצרים כפי שראית אותה מקודם, אז היא ח"ו תוריד אותך, אבל אפשר קצת להפנים -

...כִּי אֲשֶׁר רְאִיתֶם אֶת מִצְרַיִם הַיּוֹם לֹא תִסְפּוּ לְרִאֲתָם עוֹד עוֹלָם (שמות י"ד, י"ג)

מפנימים שהמציאות השתנתה, שמצרים כבר לא מה שהיתה והשאלה היא האם אני אפול מזה או שמא אקום מזה, אתרומם מזה - אסגור את המוח, לא אדבק ואתפוס שבעצם זה בא לתקן בי נקודות, להביא אותי לתפיסות חדשות, להבטה חדשה. זה בא כדי שלא נחזור למציאות של אותו עולם כמקודם. 'בראשו נגעו'.

הזכרנו כבר בתחילת לימודנו את ספר ויקרא בשם השל"ה והכלי יקר שמה שקורא המצורע - 'טמא טמא', זה מעין מה שחז"ל אמרו - 'כל הפוסל במומו פסול'. זה משום שכעת המצורע רואה את מה שהוא לא היה יכול לראות קודם - את נגעיו, הוא מפנים שמה שהוא ראה רע אצל אחרים ודיבר רע על אחרים נובע בעצם ממה שנובע אצלו פנימה. 'מה שאמרתי לך טמא מקודם - זה בגלל שאני בתוכי טמא, לא אתה, ואני מבקש בכך את סליחתך'. אני משנה את תפיסתי, אני עושה 'סוויטש'.

וזה מה שהבידוד הזה יכול לרפא - אבל, כמו שאומרים היום, רק למי שמבין שיש לו 'רקע קודם של מחלות רקע'. אומרים שהקורונה פוגעת קודם כל במי שיש לו מחלות רקע, נכון? רק אדם שמבין שיש אצלו מה לתקן, שיש לו רקע, שיש מה לשנות

⁵ לקוטי שיחות.

⁶ נכתב ע"י רבי מנחם נחום טברסקי מטשרנוביל זיע"א (ה'ת"ץ - י"א בחשוון ה'תקנ"ח) שהיה מתלמידי הבעש"ט ולאחר מכן מתלמידי המגיד ממעזריטש ומייסדה של חסידות טשרנוביל.

הם אמרו שלשה דברים

נחזור למשנה בה פתחנו - שאלנו מה הקשר בין 'משה קיבל תורה מסיני וכו' ל-'הם אמרו שלשה דברים', ובעיקר שאלנו איך אפשר ששלשה דברים קצרים כאלו הם כל מה שאמרו אנשי כנסת הגדולה.

אומרים המפרשים מיד שהכוונה היא ש-'הם אמרו שלשה דברים' שמכוחם יש את ההמשכה של קיום התורה, של 'משה קיבל תורה מסיני'. זה פלאי פלאות;

'הוּוּ מתונים בדין' - בדר"כ מסבירים שזו אמירה המופנית לדיינים, שיהיו מתונים כשהם דנים את מי שלפניהם אבל לפי זה יוצא שהמשך המשנה מדבר על מלמדים ומחנכים ('העמידו תלמידים הרבה') והסוף מדבר על מתקני תקנות ('ועשו סייג לתורה') ולא ברור הקשר.

לענ"ד יש כאן עולם נפשי שלם שמתבטא בשלשה דברים - **סבלנות, אמון והכנעה**. נסביר;

כשהיינו בהר סיני הכל היה יכול להיראות אחרת אם הייתה לנו קצת **סבלנות** לחכות למשה. אבל משה בושש לבוא ואנחנו איבדנו את הסבלנות.

ומה קרה לפני כן בהר סיני? שם ירד ה' על ההר וביקש להוריד אלינו, לבשר ודם, את התורה, אחרי שהוא הניח בצד את המלאכים שביקשו את התורה לעצמם - 'בשבילי ברא את העולם'. שם הוא אמר לנו - 'אני מאמין בך באמון מלא ואינסופי. אתה בן מלך'. נורא נבהלנו שם כשראינו את הקולות, לא היינו במדרגה כזו, ורצנו אל משה ואמרנו לו -

... דְּבַר אֲתָהּ עֲמָנִי וְנִשְׁמָעָהּ וְאֵל דְּבַר עֲמָנִי אֱלֹהִים פֶּן נָמוּת (שמות כ', ט"ו)

ומשה ענה לנו -

... אֵל תִּירָאוּ כִּי לְבַעֲבוֹר נְסוּת אֶתְכֶם כִּי אֱלֹהִים... (שם, ט"ז)

הקב"ה בסך הכל רוצה להרים אתכם למקום גבוה, אחר. זה מה שהוא רוצה. **אמון**.

והדבר השלישי - **הכנעה**. זה כנראה הדבר הכי קשה שהיה לנו כשהיינו בהר סיני. תחשבו - היינו שם למרגלות ההר, חייכנו וחשבנו - 'מה הולך לומר עכשיו משה רבנו? אחרי שיצאנו ממ"ט שערי טומאה, אחרי שהגענו לאחדות כזו ב-'ויחן שם ישראל נגד ההר', הגענו לשער החמישים דקדושה, בטח הוא הולך להגיד לנו את כל כתבי האריז"ל, סודות התורה, או אולי איזה מהלך עמוק 'בקצות החושן' - ובסוף משה מסתכל על עם ישראל ואומר - "לא תרצח. לא תנאף". זה מעליב קצת לא?... נתאר לעצמנו שאנחנו עומדים לפני 'מועצת גדולי התורה' ואנחנו אומרים להם - 'תקשיבו טוב - אסור לצחוק, אסור לגנוב!'. זה מה שאומרים לאנשים במדרגתם? זה מעליב...

סבלנות, אמון, הכנעה

התנא דבי אליהו אומר - 'אין ייסורין באין על ישראל אלא לטובתם ובשבילם'.⁷ אנחנו נמצאים בליל כ"ז ניסן וקשה לנו לקלוט את זה. פתחנו בלימוד משנה לעילו נשמת הקדושים. יש בזה עומקים פנימיים ונסתרים, אבל בפשטות, לימוד 'משנה' לעילוי 'נשמה' הוא בעצם לעסוק בשאלה - מה אני לומד מזה, איך אני מתעלה מהלימוד הזה, איך אני יכול להפוך את העולם כעת ומהו הכוח שאני מקבל מזה. אני מכיר את החולשות שלי, את החוזקות שלי, מבין את המציאות ולא מביט אחורה. להביט לאחור משמעו הוא לעסוק במה שלא ניתן לשנות במקום לעסוק בעתיד, באיך אני אהיה מכאן ולהבא. עצם ההבטה אחורה כשיש בעולם גפרית ומלח זה במקום להביט בשורש - במה הקב"ה עשה ובאיזה שביל הוא מגיע אלי. היכולת לראות איך הקב"ה בורא עולם שלם וניצב עלי ואומר - 'בני, אתה יכול עכשיו להרים את העולם. תידבק (במובן החיובי) ואל תתן לדבר הזה לעבור על ידך'.

אני רוצה לומר דבר שאולי יישמע קשה - גם ימי שואה וגם ימי זיכרון יכולים לחלוף על ידינו, אם אני עוסק רק במאחור. וכדי שזה לא יעבור לידי בלי להשאיר רושם אני צריך להבין שזה בא בשבילי, מה אני עושה עם זה עכשיו?

התנא דבי אליהו מביא ש -

אין ישראל נגאלים לא מתוך הצער, ולא מתוך השעבוד, ולא מתוך הטלטול, ולא מתוך הטרור, ולא מתוך הדוחק, ולא מתוך שאין להם מזונות, אלא מתוך עשרה בני אדם שהם יושבים זה אצל זה, ויהיה כל אחד מהם קורא ושונה עם חברו וקולם נשמע, שנאמר (עובדיה א, יז) "ובהר ציון תהיה פליטה והיה קודש". (אליהו זוטא יד).

פשט הדברים - אתה חושב שהגאולה תבוא מתוך שהעולם יתהפך, ותהיה מגיפה עולמית מסין ומארה"ב וכו'? - 'לא מתוך צער ולא מתוך טלטול' אלא מתוך ההבנה שבשבילי נברא העולם ועכשיו אני מייצר חברותא שלא הייתה לי לפני כן ומתבונן איך הקב"ה מדבר אלי. עוד צריך להבין כאן את הפסוק בסיום דברי התנא דבי אליהו, שלכאורה מוכיח את הדברים, שהרי מדובר בו על 'הר ציון' - מה הקשר אליו? הרי צ"ל מדובר על כל מקום שיהודי נמצא בו, ולא דווקא על ירושלים. אלא ההבנה היא - כל יהודי הוא בבחינת 'הר ציון'. כל יהודי הוא הציון, הנצ. של הקב"ה בעולם. 'ובהר ציון תהיה פליטה' - 'העולם' מחכים שהגאולה תבוא מתוך שינוי סדרים, בלאגן, צער מזונות, טלטול, איומים וכו"ב מכל מיני דברים שלא קשורים אלי באופן אישי ולכן בא התנא דבי אליהו ואומר שהגאולה האמיתית באה מתוכי, מהדבר הכי קרוב אלי, עשרה בני אדם שיושבים זה אצל זה וקולם נשמע ומתרגמים את זה לשאלה שבשבילי נברא העולם - הקב"ה מדבר איתי כי הוא מאמין בי. נכון, הוא לוקח אותי במקום הכי נמוך שבי - אבל זה כי אני צריך להכיר את המקום הזה שיש בי, ודווקא מתוך שם ובסבלנות גדולה הוא רוצה שאני אתרומם וארומם את העולם.

⁷ ועי' רש"י על תהילים ע"ג, א' - "ידעתי שה' מביא הצרות על ישראל לטובתם, לזכות לחיי עולם הבא".

זה הדבר השלישי - הכנעה. כן, אני עם הכוחות הגדולים שלי צריך גם את התזכורות הנמוכות, את ה- 'ועשו סייג'. לא רק 'אנכי ה' א-להיך' ואת 'לא יהיה לך' אלא גם את 'לא תרצח' ו'לא תנאף' ו'לא תקרב' ואת 'משמרת למשמרתי'.

והנה ה' ניצב עלי

כל מה שאנחנו יכולים וצריכים עכשיו זה להידבק באמת בדיבור הזה שהקב"ה מדבר עם כל העולם ועל כל אחד ואחד מאיתנו -

וְהִנֵּה ה' נִצָּב עָלַי, וּמָלֵא כָּל הָאָרֶץ כְּבוֹדוֹ, וּמִבֵּיט עָלַי וּבִוְחָן כְּלָיוֹת וְלֵב אִם עֹבְדוֹ כְּרָאוּי (תניא מ"א).

והוא פונה אליו ומדבר אליו בונה עליו שהוא לבדו יכול, כך למדנו מהרמב"ם, שבמעשיו ובכוחותיו לשנות את העולם ולהביא את העולם להתרוממות גדולה.

לא, זה מופלא. הקב"ה אומר לנו בעצם בהר סיני - 'יש בי אמון מלא בעם ישראל. אתה משה רבנו כשהיית בסנה שאלת אותי למה להוציא את העם? תדע לך שהעם הזה יכולים לקבל ולהביא את דבר ה' בעולם. דע לך מה זה כוח של יהודי'.

'והעמידו תלמידים הרבה' - רבי עובדיה מברטנורא אומר שם שהכוונה היא לא כרבן גמליאל שהיה אומר שרק מי שתוכו כברו יכול להיכנס לשיעור ללמוד, אלא שכל אחד ואחד מהם ראויים ויכולים להיכנס. לכל יהודי יש את הכוח וכל אחד יכול להתרומם כי יש לכל אחד מהם נפש אלוקית.

הרב מברטנורא ממשיך ואומר ש'העמידו תלמידים הרבה' זה גם רבי עקיבא, שאחרי שעשרים וארבעה אלף תלמידיו מתו במגפה הוא הולך ומעמיד תלמידים חדשים. נחשוב לרגע שרבי עקיבא כבר כמעט בן מאה, עייף, אחרי מרד בר-כוכבא שכשל. הכל נשבר, הכל נגמר. אנחנו בטח היינו מסדרים לו איזה בית אבות... אבל הוא הולך לדרום ומעמיד תלמידים חדשים - רבי מאיר, רבי יוסי, רבי שמעון, ומהם באה התורה לכל העולם. אין דבר כזה נגמר אצל רבי עקיבא! אמון אין סופי גם אם הכל נראה חרוב. 'והעמידו תלמידים הרבה'.

אמון - 'העמידו תלמידים הרבה'. הקב"ה מאמין בך. אגב, גם בחטא העגל לא היינו חוטאים אם היינו מאמינים עד כמה הקב"ה מאמין בנו, כי החטא הזה נבע מכך שחשבנו 'זה משה האיש לא ידענו מה היה לו'. אבל אם אתה מאמין שמשה מביא את דבר ה', והדבר הזה מכוון אליך ולא למשה - 'בשבילי נברא העולם' - אז מה איכפת לך מ- 'זה משה האיש לא ידענו מה היה לו?' הקב"ה מדבר אליך! תאמין בעצמך, תאמין שהקב"ה מאמין בך.

'ועשו סייג לתורה' משמעו - 'עשו משמרת למשמרתי'. (יבמות כ"א.) לכאורה - למה סייגים? מספיק לומר לי שעריות אסור, ואני אקפיד על זה. למה צריך עוד הרחקות וגדרות? הסיבה היא - כי אתה בשר ודם. כי אתה צריך לדעת שלמרות גדולתך צריך לומר לך 'אל תרצח ואל תנאף'. שמצד אחד אתה גדול העולם ויש לך נפש אלוקית - אבל מצד שני אתה צריך להכיר את עצמך, 'בדד ישב מחוץ למחנה', ואם אתה תסתכל אחורה אל מצרים - אתה תחזור ותינגף, ואין הבטחה לאף אחד שזה לא יקרה. אתה בהסגר וכדי להינצל אתה צריך להדבק ב'משה קיבל תורה מסיני'. אמון והכנעה.

"הוּוּ מֵתוּנִים בְּדִין" - זה מה שעומד בין שני הנ"ל. סבלנות, מותק, סבלנות. הקב"ה לא נתן תורה למלאכים אלא לי. הו! כמה סבלנות יש לו. אם הוא החליט ללכת עלי כנראה יש לו הרבה סבלנות.

משה קיבל תורה מסיני והוא רוצה להעביר אותה אלינו - ובאו אנשי כנסת הגדולה והם אמרו שלשה דברים שהם המרכיבים שאיתם אנחנו יכולים לעלות ולהתעלות. הוּוּ מֵתוּנִים בְּדִין.

וזה תקף לכל הדברים בעולם - כל הפרשה שלנו של צרעת ונגעים זה בגלל שלא היה לך סבלנות. גם את הלשון הרע שאני אומר על עצמי הרבה פעמים זה בגלל שאין לי סבלנות. בין אדם לאשתו, בין אדם לחברו, בין אדם לעצמו ובין אדם למקום.